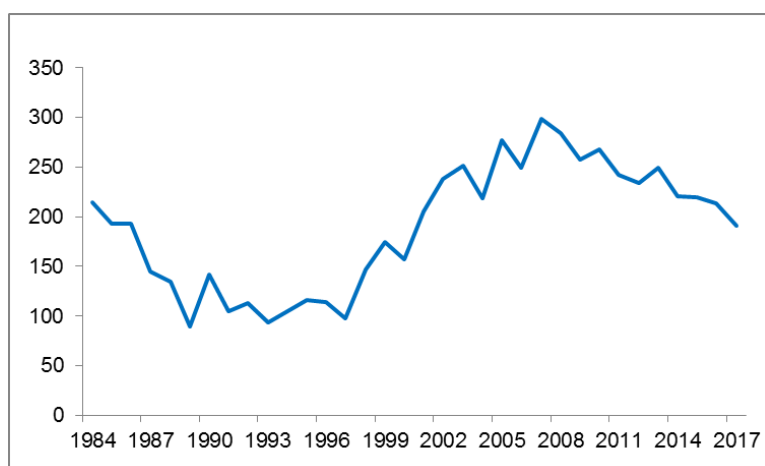

Hivsituasjonen i Norge per 31. desember 2018

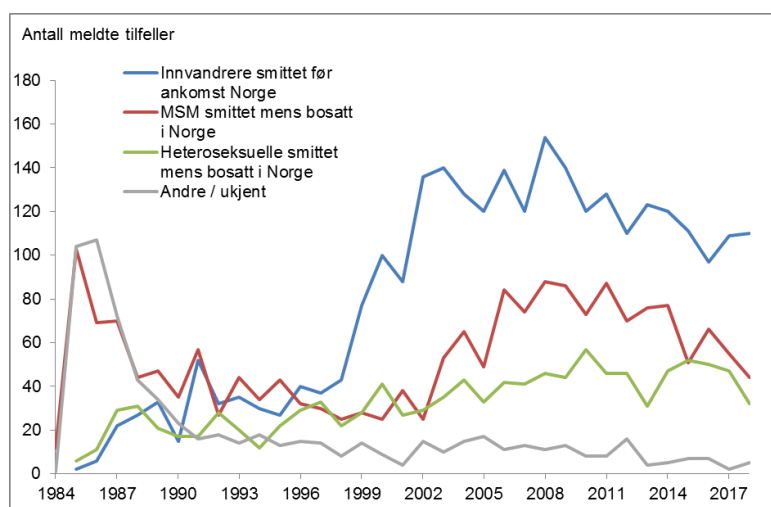
I 2018 ble det meldt 191 hivsmittede i Norge mot 213 tilfeller i 2017 (se figur 1). Trenden med nedgang i meldte hivtilfeller fortsetter, særlig blant menn som har sex med menn og heteroseksuelle smittet mens de var bosatt i Norge. Av de 191 hivtilfellene var det 122 (64 %) menn og 69 kvinner. Totalt er det nå meldt 6468 hivpositive i Norge, 4 382 menn og 2 086 kvinner. Kondombruk, tidlig diagnostikk, raskest mulig start med behandling og tilbud om forebyggende medikamentell behandling (PrEP) til spesielt risikoutsatte er fortsatt de viktigste forebyggende tiltakene.

Folkehelseinstituttet overvåker hivsituasjonen i Norge ved anonymiserte meldinger fra leger og laboratorier til Meldingssystem for smittsomme sykdommer (MSIS).

Figur 1. Hivinfeksjon i Norge meldt MSIS 1984 - 2018 etter diagnoseår.

Figur 2. Hivinfeksjon i Norge meldt MSIS 1984-2018 etter diagnoseår og risikoutsatte grupper.

Meldte tilfeller blant menn som har sex med menn (msm) smittet mens de er bosatt i Norge viser nå en klart fallende utvikling (figur 2). Det ble i 2018 også registrert nedgang blant heteroseksuelt smittede bosatt i Norge. Gruppen innvandrere smittet heteroseksuelt før ankomst Norge er lite endret fra 2017, men trenden er også nedgang i denne gruppen. Totalt for alle grupper har antallet som angis smittet i Norge gått ned fra 100 i 2009 til 35 i 2018.

110 (58 %) av de 191 tilfellene meldt i 2018 var innvandrere smittet før ankomst Norge, 58 kvinner og 52 menn. Det er en økende tendens til at innvandrere som blir testet i Norge allerede har blitt testet hivpositive i tidligere hjemland. Av de 110 innvandrerne meldt i 2018 smittet før ankomst Norge var 52 kjent hivpositive før de kom. Siden disse personene er testet på nytt i Norge og inngår i laboratorienes og helsetjenestens årsstatistikk for diagnostiserte hivpositive inkluderes de i den norske hivstatistikken.

Tabell 1. Hivinfeksjon i Norge etter smitteåret og diagnoseår.

	<08	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Total
Heteroseksuell	1875	184	171	157	155	142	124	130	138	120	115	101	3412
- smittet mens bosatt i Norge	610	46	44	57	46	46	31	47	52	50	47	32	1108
- smittet før ankomst Norge	1265	138	127	100	109	96	93	83	86	70	68	69	2304
Homoseksuell	1188	93	88	85	97	76	98	107	70	87	88	73	2150
Sprøytebruk	541	12	11	11	10	11	8	7	8	8	7	6	640
Via blod/-blodprodukt	46		1					1					48
Fra mor til barn	55	4	4	1	4	7	1	3	2	2	2	6	91
Annen/ukjent	84	6	9	4	2	6	3	1	3	3	1	5	127
Total	3789	299	284	258	268	242	234	249	221	220	213	191	6468

Menn som har sex med menn

Det ble i 2018 påvist 73 hivtilfeller blant menn som har sex med menn (msm) mot 88 tilfeller i 2017. Som det fremgår av tabell 2 er det særlig blant norskfødte msm det er sett en nedgang i påviste hivtilfeller de senere årene, men også blant msm med innvandrerbakgrunn ble det i 2018 meldt færre hivpositive enn i 2017. Andelen hivpositive msm med innvandrerbakgrunn har vært økende de siste årene, og i 2018 utgjør denne gruppen 62 % av de meldte tilfellene blant msm. Av de 45 personene med innvandrerbakgrunn kommer 19 fra Europa, 11 fra Asia, tre fra Afrika, tre fra Nord-Amerika og ni fra Sør- og Mellom-Amerika.

Tabell 2. Hivinfeksjon hos msm 2007-2018 etter herkomst

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Født i Norge	59	72	59	55	70	51	51	53	36	46	35	28
Innvandrer smittet før ankomst Norge	3	5	2	12	10	6	22	30	19	21	33	29
Innvandrer smittet etter ankomst Norge	15	16	27	18	17	19	25	24	15	20	20	16
Total	77	93	88	85	97	76	98	107	70	87	88	73

Tabell 3 viser at 71 % av msm diagnostisert i 2018 ble smittet i utlandet mot 58 % i 2017. Antallet påvist smittet i Oslo fortsetter å gå ned og er redusert med nærmere 80 % sammenlignet med toppen i 2009. De ni tilfellene smittet i øvrige Norge ble smittet i ulike kommuner fordelt på hele landet. Av de 52 som oppgis smittet i utlandet i 2018 er 27 smittet i andre land i Europa, hvorav fire i Spania og tre hver i Tyskland og Polen. 12 oppgis smittet i Asia hvorav seks i Thailand, ni i Sør-Amerika hvorav fem i Brasil og fire i Nord-Amerika. Av de 28 norskfødte msm meldt i 2018 var 16 tilfeller smittet i utlandet. Norskfødte msm smittet i Norge har gått ned fra 23 tilfeller i 2017 til 12 i 2018.

Tabell 3. Hivinfeksjon hos msm 2007-2018 etter diagnoseår og smittested

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Oslo	43	47	57	46	50	32	42	34	26	27	22	12
Øvrige Norge	14	14	15	12	18	11	11	16	12	9	15	9
Utlandet- smittet før ankomst Norge	3	5	2	12	10	6	22	30	19	21	33	29
Utlandet- smittet mens bosatt Norge	12	19	11	14	16	22	18	24	12	30	18	23
Ukjent	5	8	3	1	3	5	5	3	1			
Total	77	93	88	85	97	76	98	107	70	87	88	73

Smittesituasjonen blant msm preges som tidligere år av at flertallet smittes ved tilfeldig eller anonym sex. I 2018 oppga 66 (90 %) av de meldte hivtilfellene at de ble smittet av en tilfeldig partner, seks av fast partner og for ett tilfelle var relasjonen til smittekontakten ukjent.

Indikasjonen for å ta hivtesten blant msm meldt i 2018 var for 25 pasientens eget ønske, 28 hadde kliniske symptomer på hivsykdom (hvorav seks hadde aids og åtte akutt hivinfeksjon), 14 ble testet pga. annen rutineundersøkelse i kontakt med helsevesenet og fem personer ble påvist hivpositive som ledd i smitteoppsporing.

Median alder for de meldte hivpositive msm i 2018 var 34 år (19-75) som er på nivå med gjennomsnittet de siste 10 årene. Av tilfellene meldt i 2018 var 10 personer 25 år eller yngre på diagnositidspunktet.

Heteroseksuelt smittede

Et stort flertall av heteroseksuelt smittede som påvises hivpositive i Norge, er personer av utenlandsk opprinnelse. Basert på informasjon til MSIS om tidligere negative hivtester og god informasjon om smittebakgrunn kan man i stor grad vurdere om personer med utenlandsk bakgrunn er smittet før eller etter ankomst til Norge. For å gi et bedre bilde av hivpidemien blant heteroseksuelle har vi delt de heteroseksuelt smittede i to grupper, hhv. de som var bosatt i Norge da de ble smittet (tab 4) og de som er antatt smittet før ankomst til Norge (tab 5).

Smittet mens bosatt i Norge

I 2018 ble 32 personer (23 menn og ni kvinner) påvist heteroseksuelt smittet mens de var bosatt i Norge mot 47 tilfeller i 2017. I 2018 var 25 (78 %) av de 32 tilfellene i denne gruppen født i Norge (18 menn og sju kvinner), mens sju var innvandrere smittet mens de var bosatt i Norge.

Flertallet av mennene er som tidligere år smittet i utlandet. Av de 23 mennene påvist i 2018 ble 17 (74 %) smittet i utlandet. Thailand er fortsatt det vanligste smittested i utlandet med 8 tilfeller i

2018, mot 18 tilfeller i 2017. Av de 23 mennene oppgir 18 at de er smittet av en tilfeldig seksuallkontakt, hvorav fem etter prostitusjonskontakt.

Flertallet av kvinnene er som tidligere smittet i Norge, vanligvis av en fast partner som selv er smittet heteroseksuelt. Av de ni kvinnene påvist i 2018 ble fem smittet i Norge og fem ble smittet av ektefelle/fast partner. Som det fremkommer i tabell 4 påvises det i Norge sjeldent heteroseksuell smitteoverføring fra biseksuelle menn og personer som tar stoff med sprøyter.

Av de 32 heteroseksuelt smittede ble 20 testet på bakgrunn av kliniske symptomer og tegn på hivinfeksjon (hvorav to hadde aids). Fem ble testet etter eget ønske, fire personer ble påvist hivpositive som ledd i smitteoppsporing og tre ble testet pga. annen rutineundersøkelse i kontakt med helsevesenet.

Median alder for mennene ved diagnosetidspunktet var 50 år (23-72) og for kvinnene 44 år (24-59).

Tabell 4. Smittested og smittekildens smittemåte for personer som er hivsmittet heteroseksuelt mens de bodde i Norge etter diagnoseår.

	Smittekildens smittemåte	Før 14	14	15	16	17	18	2018		Total 1984-18		
								M	K	M	K	Alle
Norge	Heteroseksuell	210	8	17	14	16	11	6	5	112	164	276
	Homoseksuell	13									13	13
	Sprøytebruk	46		1						10	37	47
	Annen, ukjent	117	6	4	2	1				76	54	130
<i>Norge totalt</i>		386	14	22	16	17	11	6	5	198	268	466
Afrika	Trolig hetero-seksuell	146	6	5	8	4	6	4	2	140	35	175
Asia		204	21	21	22	21	11	10	1	287	13	300
Amerika		37	2		2	1				34	8	42
Europa		66	4	4	2	2	4	3	1	41	41	82
Utland uspes.		19				1				19	1	20
<i>Utland totalt</i>		472	33	30	34	29	21	17	4	521	98	619
Ukjent		22				1				17	6	23
Total		880	47	52	50	47	32	23	9	736	372	1108

Smittet før ankomst til Norge

Denne gruppen består i hovedsak av personer som kommer til Norge som asylsøkere eller gjennom familiegjenforening. I 2018 ble det diagnostisert 69 nye hivtilfeller i denne gruppen, 55 kvinner og 14 menn, mot 68 tilfeller i 2017. Av de 69 ble 57 % testet hiv-positive innen seks måneder etter ankomst Norge. Flertallet i denne gruppen (61 % i 2018) kommer som tidligere fra Afrika. Median alder for 2018-tilfellene var 41 år (16-52) for menn og 39 år (16-68) for kvinner.

Tabell 5. Opprinnelsesverdensdel for personer som er heteroseksuelt smittet med hiv før de kom til Norge etter diagnoseår.

	Før 09	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	2018		Total 1984-18		
												M	K	M	K	Alle
Afrika	1141	103	75	80	64	68	62	53	45	44	42	9	33	759	1018	1777
Asia	191	18	15	17	18	16	13	21	14	14	18		18	52	303	355
Amerika	19		9	4	3	1		2	4	2	3	1	2	12	27	39
Europa	52	6	1	8	11	8	8	10	7	8	6	4	2	63	70	133
Total	1403	127	100	109	96	93	83	86	70	68	69	14	55	886	1418	2304

Personer som tar stoff med sprøyter

Av de seks meldte tilfellene i denne gruppen i 2018 er fem menn og én kvinne. Fire av disse er innvandrere som er smittet i opprinnelige hjemland før de kom til Norge. To av tilfellene er født i Norge, hvorav én antas smittet i Stavangerområdet og én i Øst-Europa. Median alder for tilfellene i 2018 var 38 år (29-58).

Øvrige tilfeller meldt i 2018

Det ble i 2018 meldt seks barn med mor-barn smitte. To av barna er født i Norge av mor med innvandrerbakgrunn, mens de fire andre er innvandrere smittet i opprinnelige hjemland i Afrika før de kom til Norge. De fem tilfellene hvor smittebakgrunnen foreløpig er ukjent er alle menn, fire født i utlandet og én født i Norge.

Fylkesfordeling

Meldte hivtilfeller i ulike fylker avviker ikke vesentlig fra variasjonen man har sett de siste årene. Nedgangen i meldte hivpositive bosatt i Oslo kommer både blant msm og innvandrere smittet heteroseksuelt før ankomst til Norge. Det er fortsatt antall nyankomne asylsøkere og familiegjenforente og mottakssituasjonen i fylkene som mest påvirker årlige svingninger i hivtallene i fylkene utenfor Oslo.

Tabell 6. Hivinfeksjon i Norge etter bostedsfylke på diagnosetidspunktet (kumulativ rate per 100 000 innbyggere).

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Tot. 1984-18	%	Rate
Østfold	7	9	9	10	13	10	6	230	3,6	78,0
Akershus	18	18	16	26	22	18	26	587	9,1	95,6
Oslo	88	97	98	71	83	70	67	2664	41,2	395,8
Hedmark	12	6	7	4	1	4	7	113	1,7	57,4
Oppland	6	4	7	4	2	1	3	141	2,2	74,2
Buskerud	12	11	8	9	13	13	7	255	3,9	90,4
Vestfold	6	4	7	9	8	3	1	170	2,6	68,3
Telemark	6	6	6	5	6	2	3	137	2,1	79,2
Aust-Agder	4	3	4	4	3	1		81	1,3	69,2
Vest-Agder	6	3	7	5	3	8	10	129	2,0	69,4
Rogaland	17	25	18	13	18	21	17	393	6,1	83,1

Hordaland	17	14	22	16	16	17	18	478	7,4	91,6
Sogn og Fjordane	3	4	2	5	1	4	4	68	1,1	61,8
Møre og Romsdal	14	6	8	5	12	6	8	198	3,1	74,2
Sør-Trøndelag	10	6	12	14	3	12	-	-	-	-
Nord-Trøndelag	3	4	2	6	2	8	-	-	-	-
Trøndelag	-	-	-	-	-	-	5	371 *	5,7	80,8
Nordland	8	5	4	8	11	7	1	195	3,0	80,2
Troms	4	5	6	4	2	4	5	176	2,7	106,0
Finnmark	1	1	5	3	1	4	3	67	1,0	88,2
Ukjent/utland	0	3	1	0	0	0	0	15	0,2	
Total	242	234	249	221	220	213	191	6468	100,0	122,2

*inkluderer tidligere Nord- og Sør-Trøndelag

Vi minner for øvrig om at mer detaljert hivstatistikk som oppdateres daglig finnes tilgjengelig på msis.no.

Kommentar

Antall meldte hivtilfeller i Norge fortsetter å gå ned og for første gang siden 2001 registreres det igjen under 200 tilfeller på ett år i Norge. Nedgangen har særlig kommet blant norskfødte msm og heteroseksuelt smittede innvandrere smittet før ankomst til Norge. Siste året er det også en nedgang blant heteroseksuelle smittet mens de var bosatt i Norge. Nedgangen blant norskfødte msm kan nå tyde på at nye forebyggingstiltak som rask igangsatt og effektiv behandling av alle nydiagnostiserte samt medikamentell profylakse til risikoutsatte (PrEP) har effekt. Det er fortsatt stabil, lav hivforekomst blant personer som tar stoff med sprøyter, blant norskfødte kvinner og blant ungdom. Mest utsatt for hivsmitte er fortsatt menn som har sex med menn og heteroseksuelle menn på reise i utlandet, særlig til Sørøst-Asia.

Smitteoppsporing er et svært viktig tiltak i det forebyggende arbeidet, og her er det fortsatt et forbedringspotensial. Av de 191 hivtilfellene diagnostisert i 2018 ble bare 6 % av tilfellene diagnostisert på bakgrunn av smitteoppsporing. Det er et mål å finne smittekontaktene til alle som er hivsmittet i Norge.

Menn som har sex med menn

Meldte hivtilfeller blant msm smittet mens de var bosatt i Norge fortsetter å gå ned. Spesielt går antall msm smittet i Oslo ned og er redusert med nærmere 80 % sammenlignet med toppen i 2009. Dette reflekterer trolig at smittepresset i Norge blant msm nå er redusert. Forebyggingsstrategien blant msm de senere årene både i Norge og andre land har vært økt hivtesting i de mest risikoutsatte miljøene og rask igangsatt behandling av nydiagnostiserte for å redusere smittepresset i gruppen. Store oppfølgingsstudier viser at hivsmittede på effektiv behandling (full virussupresjon) i praksis ikke smitter sine seksualpartnere (1). I tillegg har tilbud om PrEP for de mest risikoutsatte vært tilgjengelig fra januar 2017. Omlag 1000 personer i hele landet, de fleste msm, står nå på PrEP. PrEP-oppfølgingsprogrammet medfører at mange risikoutsatte msm regelmessig testes for hiv og andre seksuelt overførbare infeksjoner.

Etablering av lavterskeltilbud for hivtesting både i og utenfor den ordinære helsetjenesten har vist at slike tilbud er viktige for å nå ut til personer med høy smitterisiko og som av ulike grunner velger å ikke teste seg i den ordinære helsetjenesten.

Selv om antall nysmittete med hiv er redusert, har forekomsten av gonoré og syfilis blant msm økt kraftig de senere årene. Dette tyder på fortsatt risikofylt sex blant msm både i Norge og i utenlandet (årsstatistikken for gonoré og syfilis 2018 blir publisert 20. mars). Den samme utviklingen ses også i mange andre land. Utviklingen med færre påviste hivtilfeller blant msm bosatt i Norge de siste årene kan derfor vanskelig forklares med annet enn at det er de medikamentelle forebyggingsstrategiene som nå gir effekt. Samtidig må man fortsatt tilstrebe atferdsendring og økt kondombruk blant msm for å motvirke de negative effektene av medikamentstrategien. Gonoré og syfilis er i seg selv potensielt alvorlige sykdommer som må forebygges.

Andelen hivpositive msm med innvandrerbakgrunn har vært økende de siste årene, og i 2018 hadde 62 % av de diagnostiserte msm innvandrerbakgrunn. Msm med innvandrerbakgrunn kan være vanskelig å nå med informasjon om forebyggende tiltak og tilbud om helseundersøkelser. Denne gruppen må derfor fortsatt gis høy prioritet i forebyggingsarbeidet, inkludert tilbud om testing, tidlig behandling og ev. PrEP.

Msm bør jevnlig tilbys undersøkelse for å avdekke seksuelt overførbare infeksjoner når de oppsøker fastlege eller andre helsetjenestetilbud. Seksuelt aktive msm oppfordres til å sjekke seg årlig, og menn med flere partnere bør undersøke seg oftere.

Heteroseksuelle

Blant heteroseksuelle smittet mens de er bosatt i Norge har hivsituasjonen holdt seg relativt stabil de siste 10 årene, selv om antall påvist hivpositive gikk ned i 2018. Det er fortsatt norske menn som har ubeskyttet sex i utlandet som dominerer gruppen. Smitte i Thailand er fortsatt vanligst for heteroseksuelt smittede norske menn. Antall meldte tilfeller i denne gruppen gikk også ned i 2018, men det gjenstår å se om dette er starten på en mer positiv trend. Forekomsten av hiv blant norske kvinner er fortsatt lav og preges som tidligere av smitte fra fast partner i Norge. Økt bevissthet om smitterisiko, sykdomstegn, kondombruk og tidlig diagnostikk er fortsatt de viktigste forebyggende tiltak også blant heteroseksuelle. I tillegg bør PreP vurderes til heteroseksuelle med høy risikoatferd, f. eks. menn som har regelmessig ubeskyttet sex i Thailand og i andre høyendemiske områder.

Selv om innvandrere fra land med høy forekomst av hiv sammen med msm fortsatt utgjør den største hivgruppen i Norge har antall årlig påviste hivpositive gått ned de siste årene i forhold til toppen i 2008. Nedgangen er størst blant afrikanske innvandrere der påviste hivtilfeller har gått ned fra 108 i 2008 til 42 i 2018. Nedgangen relateres til færre asylsøkere de senere årene. I likhet med msm må innvandrere fortsatt gis høy prioritet i forebyggingsarbeidet. Folkehelseinstituttet antar at om lag 1700-1900 innvandrere nå lever med hiv i Norge og samlet utgjør nå denne gruppen årlig mer enn halvparten av alle diagnostiserte hivtilfeller. Det er en målsetting at nyankomne asylsøkere og familiegjenforente tilbys hivtest innen tre måneder etter ankomst Norge. Folkehelseinstituttet har publisert en liste over land med høy forekomst av hiv, og innvanderer som kommer fra disse landene bør tilbys hivtesting (2).

Hvert år påvises langtkommen hivinfeksjon eller aids hos innvandrere som har vært lenge i Norge, noe som tyder på at antallet udiagnostiserte i denne gruppen er betydelig. Høy testoppslutning i utsatte innvandrergrupper i Norge er også en forutsetning for god epidemiologisk overvåking. Innvandrerkvinner har vist seg å være en særlig utsatt gruppe for hivsmitte i innvandremiljøer i Norge.

Retningslinjer for hivbehandling, bruk av PrEP og betalingsordningen finnes her:

[Faglige retningslinjer for oppfølging og behandling av hiv \(Norsk forening for infeksjonsmedisin\)](#)

1) http://www.natap.org/2018/IAC/IAC_06.htm

2) [Landliste testing asylsøkere og andre innvandrere \(pdf\)](#)

https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/usortert/landliste-asylsokere_151216.pdf